

आंतरराज्यीय परिषद

तामिळनाडूचे मुख्यमंत्री एमके स्टॅलिन यांनी 16 जून रोजी पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांना पत्र लिहून "सहकारी संघराज्यवादाची भावना बळकट करण्यासाठी" आंतर-राज्य परिषदेच्या किमान तीन बैठका दरवर्षी घेतल्या पाहिजेत. स्टॅलिन यांनी असेही सुचवले की राष्ट्रीय महत्त्वाची विधेयके संसदेत मांडण्यापूर्वी परिषदेसमोर ठेवावीत. आजच्या लेखात आपण आंतरराज्य परिषदा काय असतात? या विषयीची संपूर्ण माहिती घेणार आहोत.

ही एक यंत्रणा आहे जी "भारतात केंद्र-राज्य आणि आंतरराज्य समन्वय आणि सहकार्याला समर्थन देण्यासाठी" स्थापन करण्यात आली आहे. आंतर-राज्य परिषदेची स्थापना घटनेच्या अनुच्छेद 263 अन्वये करण्यात आली होती, ज्यामध्ये असे नमूद केले आहे की राष्ट्रपती अशी संस्था स्थापन करू शकतात, जर गरज भासली तर. कौन्सिल ही मुळात विविध सरकारांमधील चर्चेसाठी एक मंच म्हणून काम करते.

पार्श्वभूमी:

- केंद्र आणि राज्यांमधील विद्यमान व्यवस्थेच्या कामकाजाचा आढावा घेण्याच्या प्रक्रियेचा एक भाग म्हणून, सरकारने 1988 मध्ये न्यायमूर्ती सरकारिया यांच्या अध्यक्षतेखाली एक आयोग स्थापन केला.
- सरकारिया आयोगाच्या महत्त्वाच्या शिफारशीपैकी एक म्हणजे भारतीय राज्यघटनेच्या अनुच्छेद 263 नुसार चांगल्या प्रकारे परिभाषित केलेल्या आदेशासह सल्लामसलत करण्यासाठी स्वतंत्र राष्ट्रीय मंच म्हणून कायमस्वरूपी आंतर-राज्य परिषद स्थापन करणे.

बद्दल:

- आंतर-राज्य परिषद ही एक शिफारस करणारी संस्था आहे ज्याला केंद्र आणि राज्य(चे) किंवा राज्यांमध्ये समान हिताच्या विषयांची चौकशी आणि चर्चा करण्याचा अधिकार देण्यात आला आहे.
- हे या विषयांवरील धोरण आणि कृतीचा उत्तम समन्वय साधण्यासाठी आणि राज्यांना सामान्य हिताच्या बाबींवर विचारविनिमय करण्यासाठी शिफारसी देखील करते, ज्यांचा त्यांच्या अध्यक्षद्वारे संदर्भ दिला जाऊ शकतो.
- हे राज्यांच्या सामान्य हिताच्या इतर बाबींवर देखील चर्चा करते जे अध्यक्षद्वारे परिषदेकडे पाठवले जाऊ शकतात.
- परिषदेची वर्षातून किमान तीनदा बैठक होऊ शकते.
- परिषदेची स्थायी समितीही आहे.

रचना

पंतप्रधान परिषदेचे अध्यक्ष म्हणून काम करतात.

- पंतप्रधान: अध्यक्ष
- सर्व राज्यांचे मुख्यमंत्री: सदस्य
- विधानसभा नसलेल्या केंद्रशासित प्रदेशांचे मुख्यमंत्री आणि विधानसभा नसलेल्या केंद्रशासित प्रदेशांचे प्रशासक आणि राष्ट्रपती राजवटीत राज्यांचे राज्यपाल (J&K) सदस्यांच्या बाबतीत राज्यपाल.
- केंद्रीय मंत्रिमंडळात कॅबिनेट दर्जाचे सहा मंत्री पंतप्रधान सदस्यांद्वारे नामनिर्देशित केले जातील.

आंतर-राज्य परिषदेची कार्ये काय आहेत?

देशातील सहकारी संघराज्यवादाचा प्रचार आणि समर्थन करण्यासाठी एक मजबूत संस्थात्मक फ्रेमवर्क तयार करणे आणि नियमित बैठका आयोजित करून परिषद आणि क्षेत्रीय परिषदांना सक्रिय करणे.

- केंद्र-राज्य आणि आंतर-राज्य संबंधांच्या सर्व प्रलंबित आणि उदयोन्मुख मुद्द्यांवर विभागीय परिषद आणि आंतर-राज्य परिषदेद्वारे विचार करणे सुलभ करते.
- त्यांनी मांडलेल्या शिफारशींच्या अंमलबजावणीवर लक्ष ठेवण्यासाठी एक प्रणाली विकसित करते.

ISC ची स्थायी समिती काय आहे?

1996 मध्ये परिषदेच्या विचारासाठी सतत सल्लामसलत आणि प्रकरणांवर प्रक्रिया करण्यासाठी याची स्थापना करण्यात आली.

त्यात खालील सदस्यांचा समावेश आहे: (i) अध्यक्ष म्हणून केंद्रीय गृहमंत्री (ii) पाच केंद्रीय कॅबिनेट मंत्री (iii) नऊ मुख्यमंत्री परिषदेला आंतर-राज्य परिषद सचिवालय नावाच्या सचिवालयाद्वारे मदत केली जाते.

या सचिवालयाची स्थापना 1991 मध्ये करण्यात आली होती आणि भारत सरकारचे सचिव त्याचे नेतृत्व करतात. 2011 पासून, हे विभागीय परिषदांचे सचिवालय म्हणून देखील कार्यरत आहे.

कार्ये:

- स्थायी समितीमध्ये सतत सल्लामसलत आणि परिषदेच्या विचारार्थ प्रक्रिया केल्या जातील, केंद्र-राज्य संबंधांशी संबंधित सर्व बाबी आंतर-राज्य परिषदेमध्ये विचारात घेण्यापूर्वी प्रक्रिया केल्या जातील.
- स्थायी समिती परिषदेच्या शिफारशींवर घेतलेल्या निर्णयांच्या अंमलबजावणीवर लक्ष ठेवते आणि अध्यक्ष किंवा परिषदेने संदर्भित केलेल्या इतर कोणत्याही बाबींवर विचार करते.

11 व्या आंतरराज्य परिषदेच्या बैठकीचा सारांश

- केंद्र-राज्य संबंधांवर पुच्छी आयोगाच्या शिफारशींचा विचार.
- सबसिडी, फायदे आणि सार्वजनिक सेवा प्रदान करण्यासाठी आधार आणि DBT चा वापर
- शैक्षणिक परिणाम सुधारणे, चांगल्या कामगिरीला प्रोत्साहन देणे इत्यादींवर लक्ष केंद्रित करून शिक्षणाची गुणवत्ता वाढवणे.
- दहशतवाद आणि बंडखोरी आणि पोलीस सुधारणा आणि पोलीस आधुनिकीकरणाशी लढण्यासाठी गुप्तचर सामायिकरण आणि समक्रमण यावर लक्ष केंद्रित करून अंतर्गत सुरक्षा.